

NIEUWSBRIEF NUMMER 1 ONDERZOEK NAAR PRODUCTEN VOOR HET OPSPOREN VAN DWALENDE MENSEN MET DEMENTIE OP BASIS VAN DE GPS-TECHNOLOGIE

September 2008

Vilans, Kennisinstituut voor de Langdurige Zorg en Ondersteuning heeft een opdracht verworven van de Provincie Utrecht voor een onderzoek naar producten die sedert kort op de markt zijn of korte termijn gaan komen die als doel hebben mantelzorgers en/of zorgverleners van zorgorganisaties in staat te stellen mensen met dementie die dwalen in de openbare ruimte terug te vinden. De betreffende producten zijn gebaseerd op een aangepaste/doorontwikkelde versie van de technologie GPS (Global Positioning System) zoals die gebruikt wordt in de auto-navigatie. Vandaar dat het onderzoek officieel heet: "Mogelijkheden van de inzet van GPS-techniek voor mensen met dementie en hun verzorger".

In deze eerste nieuwsbrief de achtergrond, vraagstelling, opzet en huidige stand van zaken van het onderzoek.

Achtergrond

Ook in de provincie Utrecht stijgt het aantal mensen met dementie snel. Goed werkende medicatie voor de diverse vormen van dementie wordt de eerstkomende 15 jaar niet verwacht. Vanaf het middenstadium van dementie kan de dementie gepaard gaan met dwaalgedrag en oriëntatieverlies. Of dit optreedt, is afhankelijk van welk type dementie, maar het wil ook niet zeggen dat bij een bepaald type dementie altijd dwaalgedrag voorkomt (vanaf een bepaald stadium). Naast de nachtelijke onrust vanaf het middenstadium van dementie is het de directe aanleiding voor een verpleeghuisopname ten gevolge van de belasting van de mantelzorger. Na opname in een verpleeghuis of kleinschalig groepswonen is het de aanleiding voor vrijheidsbeperkende maatregelen. Maar ook bij bijvoorbeeld mensen met dementie die regelmatig de dagbehandeling of dagopvang bezoeken bestaat het risico dat de cliënt buiten het toezicht komt van het zorgpersoneel en het zorggebouw waar de dagbehandeling gegeven wordt verlaat. Bij deze groep mag men namelijk geen vrijheidsbeperkende maatregelen toepassen, terwijl ze wel in het midden- of eindstadium van dementie kunnen zijn.

Dergelijke incidenten, die toch met enige regelmaat voorkomen, kosten veel inzet van mantelzorgers en/of zorgpersoneel en zijn vervelende situaties voor zowel de cliënt als zijn/haar verzorgers.

Er zijn of komen producten op de markt voor het opsporen van dwalende mensen. Behalve dat een aantal producten nog niet helemaal uitontwikkeld zijn is de bruikbaarheid nog niet goed onderzocht. Anderzijds is ook het gewenste gebruik nog niet uitgekristalliseerd. Hoe de techniek ingezet kan worden hangt niet alleen af van de technische factoren, maar ook van de wensen en mogelijkheden van de gebruikers. Daarbij is een onderscheid te maken tussen gebruik door mantelzorgers (partners bijvoorbeeld) en door professionele zorgverleners.

Vraagstelling

Het onderzoek heeft de volgende hoofdlijn:

Gezien de ontwikkeling van de zorg en begeleidingsbehoefte bij mensen met dementie en de kennelijke beschikbaarheid van adequate technologie is het gewenst om vanuit het perspectief van het gebruik een kritische evaluatie van de huidige mogelijkheden na te gaan.

Het onderzoek heeft de volgende vraagstelling:

- Aan welke voorwaarden moet de GPS-techniek voldoen om aan te sluiten bij de behoefte van de klant? (het gaat hierbij om de persoon met dementie en om zijn/haar verzorger)
- Welke randvoorwaarden (organisatorisch, technisch) zijn nodig om de GPS-techniek effectief in te kunnen zetten?
- Hoe en in welke mate draagt de GPS-techniek bij aan het veiligheidsgevoel van mensen met dementie en hun mantelzorgers?
- Wat zijn de belemmerende en bevorderende factoren voor de inzet van GPS-techniek voor deze doelgroep?
- Wat zijn de kosten van het gebruik van GPS (wo. investeringskosten, onderhoud, service, 'back-office')?

Opzet

Het onderzoek kent de volgende fasen:

1. Inventarisatie: onder andere literatuuronderzoek en identificatie van projecten in Nederland die op dit gebied de afgelopen 3 jaar zijn verricht. Dit betreft dan ook projecten met toepassing van GPS-technologie in de zorg op andere functies dan het opsporen van dwalende mensen met dementie.
Tevens het productgericht zoeken op de Nederlandse markt.
2. Scenario-ontwikkeling: gebaseerd op de verkenningen uit fase 1 wordt een aantal zogenoemde gebruiksscenario's opgesteld. Dit zijn beschreven situaties zoals die in de praktijk kunnen voorkomen en waarbij de producten ingezet kunnen worden.
Bijvoorbeeld: Een dementerende woont nog thuis en er is een partner/mantelzorger. De dementie is nog niet zodanig voortgeschreden dat de kans op (ver)dwalen groot is, maar wel aanwezig is. De persoon met dementie gaat (nog) wel alleen op stap. Met name om ongerustheid bij de partner/mantelzorger weg te nemen biedt de technologie de volgende mogelijkheid: de mantelzorger kan inloggen op een website, waarop in een elektronisch kaartbeeld de positie van de dementerende zichtbaar wordt gemaakt. Ook de gevolgde route is zichtbaar te maken. Dit is in kort bestek wat vrijwel alle producten bieden. Maar is het ook bruikbaar voor een partner/mantelzorger van een dementerende in een scenario waarbij de dementerende over tijd is bij het naar huis komen en waarbij daadwerkelijk iemand moet worden teruggevonden in de openbare ruimte?
Is het bruikbaar in een scenario van een zorgmedewerker van een ambulante zorgteam die een arrangement verpleeghuiscare aan huis verzorgt? En in de nacht alleen met de auto rondrijdt?
3. Dit soort scenario's worden met mantelzorgers en met medewerkers van zorgorganisaties die extramurale zorg verlenen of dagbehandeling verzorgen aangescherpt in workshops. Hier wordt tevens bepaald hoe de beoordeling van het gebruik plaats vindt.
4. Gevolgd door de fase waarin de scenario's daadwerkelijk in de praktijk zullen worden uitgetest. Overigens zullen hierbij geen "echte" mensen met dementie worden ingezet.
5. Na de praktijktesten zullen nogmaals workshops met mantelzorgers en zorgmedewerkers worden gehouden. Hierbij zal een beoordeling van het huidige gebruik worden opgesteld.

Van het onderzoek zal een eindrapport worden opgesteld. Tevens wordt door een meewerkende promovendus van de Technische Universiteit Twente een artikel voor een wetenschappelijk tijdschrift geschreven. Het gaat dan om een promotie over het onderwerp technologie voor mensen met dementie.

Stand van zaken

Bij het verkennen van de Nederlandse markt is gekeken naar producten op basis van de GPS-technologie die nu op de markt wordt aangeboden of op korte termijn zullen worden aangeboden en die specifiek in de markt gezet worden voor het opsporen van dwalende mensen met dementie. Dit zijn er momenteel vier. Producten die bedoeld zijn voor mobiele personenalarmering, een aangrenzende toepassing van de GPS-technologie, blijven in dit onderzoek buiten beschouwing.

Een opvallend onderling verschil is dat twee van de vier alleen bedoeld zijn voor mantelzorgers van mensen met dementie en niet ook worden aangeboden aan zorgorganisaties. De twee andere producten zoeken een bredere markt: ook zorgorganisaties.

De twee producten die alleen bedoeld zijn voor partners/mantelzorgers van mensen met dementie zullen dan ook alleen bij mantelzorgers getest worden in dit onderzoek.

Nadere informatie

Projectleider: Johan van der Leeuw, senior medewerker, Vilans : j.vanderleeuw@vilans.nl, 030 - 7892335